

СЛОВО ІСТИНИ

НАРОДНИЙ ХРИСТИЯНСЬКИЙ МІСЯЧНИК УКРАЇНСЬКОЇ
ПРАВОСЛАВНОЇ МИТРОПОЛІЇ ВСІЄЇ ПІВНІЧНОЇ Й ПІВДЕННОЇ АМЕРИКИ

Адреса Редакції: 804 Magnus Ave., Winnipeg, Man., Canada.

Передплата річна 2.50 дол. Окреме число 20 центів.

Телефон 591-606.

Рік II.

Березень, 1949 рік.

Число 5 (17).

НЕ В СИЛІ БОГ, А В ПРАВДІ!

Нехай неправда скрізь панує,
А з нею підступ та обман,
Нехай пророчий голос всує,
Й все труїть юдський ураган;

Нехай Пророків розпинають,
Нехай Голгота вся в хрестах;
Нехай за розум хитрість мають,
Народу служба хай на прах, —

Та сяє сонечком Чертог
Й його чесноти вічнокрилі,
Й душа співає: В Правді Бог,
У Правді праведній, не в силі!

24. I. 1949.

† Іларіон.

ПОЄДНАННЯ ЦЕРКОВ.

Багато в нас говориться про konieczність поєднання наших Церков, щоб уже тим самим наша Церква стала авторитетною та справді впливовою. Багато про це говориться, та мало що робиться. Та ось уже можемо поділитися з людьми доброї волі радісною звісткою про початок такого поєднання. Нехай Господь поблагословить цей святий почин!

1. Історичні збори.

У четвер 17-го лютого 1949 р. в Нью-Йорку зібралися українські Архиєреї: Митрополит Іларіон, Єпископ Богдан і Єпископ Карпаторуський Орест. Разом з Архиєреями прибули й їхні консисторіяльні совітники. Гарячі промови про konieczність поєднання наших Церков тяглися до 12 години вночі. Вкінці одногослобно постановили: 1. Три Архиєреї об'єднуються й творять одну Митрополію, і 2. Митрополитом цієї об'єднаної Церкви одногослобно обрали Владика Д-ра Іларіо-

на.

О годині 12 вночі Владика підписали відповідного Протокола, й усі присутні широко проспівали: "Достойно есть".

Так почалося історичне поєднання Українських канонічних Церков, досі роз'єднаних.

2. Урочисте засідання Консисторії.

У вівторок 22-го лютого відбулося врочисте засідання повної Консисторії Української Православної Церкви Америки на чолі з Єпископом Богданом і в присутності Митрополита Іларіона. Консисторія знову самостійно прийняла все те, що було постановлено на зборах 17-го лютого, а саме: створення єдиної Митрополії й обрання Владика Іларіона на чоло її. Це було врочисте засідання для поєднання Церков.

3. Перша сесія Священного Собору.

На середу 2-го березня призначена була перша сесія Священного Собору нової Митрополії. Собор розпочався величним Молебном у Карпаторуській Св. Миколаївській Церкві на 10-ій вулиці в Нью-Йорку, до якої стали три поєднані Ієрархи: Іларіон, Богдан та Орест.

Три Архиєреї в мантиях, супроводжені Духовенством, врочисто ввійшли до Св. Храму. Голова Карпаторуської Громади стрів Митрополита хлібом-сіллям та теплим українським словом.

І відбувся врочистий Молебен. І хоч це був будній день, Св. Храм був переповнений вірними. Співав показний карпаторуський хор. По Молебні Митрополит Іларіон виголосив палке Слово на тему "Живімо любов'ю!" Єпископи Богдан і Орест любовно привітали свого Митрополита короткими, але теплими Словами, й виголосили

йому Многоліття.

По Молебні в Парафіяльнім Домі відбулося врочисте прийняття з відповідними промовама, в яких підкреслено історичне значення поєднання Церков.

А потому від години 10 до 1-ої в ночі відбулася перша сесія Священного Собору Єпископів. Крім трьох Архирейів на Соборі взяли участь, як дорадники, по два совітники кожного Єпископа. О годині 1.25 вночі Архирейі, проспівавши “Достойно есть”, підписали Діяння першого Собору Єпископів. Братським щирим поцілунком і радісним виголосом “Христос посеред нас!” Владики закінчили свою історичну Соборну сесію.

4. Соборне Архирейське Богослуження.

А в неділю 13-го березня в Нью-Йорку (300 Іст на 4-ій вулиці) в Православній Катедрі відбулося врочисте Соборне Архирейське Богослуження. Св. Літургію служив Митрополит Іларіон, уже як Митрополит Святої Української Митрополії Північної й Південної Америки, правив у сослуженні Єпископа Української Американської Церкви Богдана (Шпильки) й Єпископа Карпаторуської Церкви Ореста (Чорняка) й численного Духовенства. Просторий Храм був по береги переповнений. Співав великий мистецький хор Карпаторуської Громади.

Українське громадянство за останній час сильно сумує за нещасливу долю своєї Церкви, що ходом подій розбилася на кілька малих Церков. Усі хотіли б бачити свою Церкву єдиною, сильною й авторитетною. Митрополит Іларіон увесь час працює для такого поєднання і словом, і пером (у “Слові Істини”), і ділом. Нажаль, різні наші Церкви за останній час підпали сильному впливові світських розкладових чинників, або попали в руки автократних пресвітерів (“пресвітеріянство”), що ради особистих цілей не допускають до поєднання Церков.

Та 17-го березня три наші канонічні Архирейі поєдналися в одну Митрополію, і оце всі три стали разом перед Св. Престолом за Св. Літургією.

Високо врочистим був перший вхід Митрополита Української Православної Церкви всієї Північної й Південної Америки до катедрального Храму: його стріло Духовенство з двома Єпис-

копами в повнім облаченні, а Голова Громади повітав свого Митрополита хлібом-сіллю.

Митрополит Іларіон служив, як він завжди служить, т. зв. “Іларіонівським стилем”: урочисто, велично, від переповненої щирою любов’ю до Бога душі й серця, часто зо слізьми, чим він запалює до Молитви всю Церкву.

По Св. Євангелії Митрополит Іларіон урочисто возвів Єпископа Богдана в сан Архирейі, і все Духовенство щиро відповіло на це: Акіос!

По Службі Митрополит Іларіон виголосив палке Слово “Живімо Божою Правдою!” В кінці його Владика розповів і про поєднання Церков, що вірні вислухали з напруженою увагою. По цьому відспівано Многоліття всім Владикам.

По Св. Літургії відбулася врочиста Соборна Архирейська Панахида за спокій душі нашого поета Тараса Шевченка. По перший раз на Американській Землі три Архирейі молилися соборно за Т. Шевченка!

Ця соборна Богослужба — це історична Богослужба, як маніфестація перед народом поєднання наших Церков. Високо показним було, що т. зв. “карпаторуси” приєдналися не до Церкви Російської, а таки до своєї Української, до Митрополита Іларіона. І це вперше “Карпаторуський” Єпископ став до Панахиди за Т. Шевченка. Щасти, Боже, “карпаторусам”: вони стали на правдиву дорогу, що буде для обох сторін корисною!

По Св. Літургії в катедральних галлях відбулося врочисте прийняття.

5. Карпаторуси.

Карпаторуська Єпархія Єпископа Ореста (Чорняка) складається з понад 50 великих парафій, парафій міцних і багатих. Вірні говорять переважно закарпатським діалектом, в письмі вживають латинки, бо так їх навчали й на Батьківщині, на Закарпатті. Треба сказати, що в Америці живе багато українців з різних земель: лемків, “карпаторусів”, волиняків і ін., і дуже багато їх пішло до Церкви Російської, й там винародовлюються.

Карпаторуська Церква Єпископа Ореста перша голосно заявила, що вона не піде ані з Москвою, ані з Римом, і поєдналася з Церквою Українською. В добрий час!

6. Історичне значення поєднання.

Поєднання Українських Церков, про яке ми тут розповіли, має велике історичне значення.

Перше, нарешті об'єдналися три наші Архидієси, і своїм Соборним Посланням з 2-го березня закликали всіх інших наших Єпископів приєднатися до створеної Митрополії. Цебто нова Митрополія може й повинна стати зародком об'єднання всіх, бо всім двері до неї відчинені.

Подруге, об'єдналися три безсумнівно канонічні Ієрархи, і нова Митрополія має всі права сама "оканонічувати" тих, відносно кого є сумнів канонічності, не звертаючися про це до чужих джерел.

Потрете, до Української Митрополії приєдналася Церква Карпаторуська, а це потягне за собою, як добрий приклад, і тих, що сьогодні наповнюють Російські Церкви: лемків волиняків, білорусів і т. ін. У цьому власне велике значення приєднання карпаторусів.

Почетверте, очищується сумління Духовенства, яке прагне вступу до Церкви чисто канонічної, бо створена нова Митрополія, яка прийме до себе нові парафії зо всього нашого сучасного розсіяння.

Поп'яте, нова Митрополія—це перша на Американській Землі Православна Українська Церква, що управляється Св. Собором Єпископів, а не одноособово.

Усі молимо Господа, щоб започатковане поєднання наших Церков стало святим плідним початком, що доведе до повного получення в одне всіх наших Церков. "І буде одне стадо, й один Пастир!"

Історик.

ПОЄДНАННЯ КАРПАТОРУСІВ.

Люди злої волі вже розпочали свою злобну агітацію проти поєднання Української Церкви з Церквою т. зв. "Карпаторуською". Це агітація людей, що просто не знають, що творять вони, або навмисне розбивають добре діло.

Карпаторуси — це наші українці, мешканці Закарпаття, що тисячу літ знаходилося під мадярською займан-

щиною. З глибокої давнини вони звали себе "руськими", як це було скрізь по Україні. І власне ця назва зберегла цих наших братів від остаточного винародовлення.

Мадяри сильно чавили карпаторусів, і жилося їм тяжко. Та вони вперто не здавалися, вперто звали себе "руськими", а не мадярами, як хотіли займанці, мову свою звали "руською". Так було аж до останнього часу, і, скажемо, ще й президент Закарпатської України аж до останнього звав себе "руським", а мову нашу звав "руською". Зрештою, так усі робили на Закарпатті, — національна свідомість приходила сюди дуже поволі.

Дуже багато "карпаторусів", рятуючись від мадярського ярма, переїхали до Америки на заробітки, і тут і позоставалися. Тут вони потворили православні парафії, і вперто бережуть усе своє рідне: себе звать карпаторусами або руськими, мову свою звать руською. Українцями себе вперто не визнають. І багато з них опинилися в Церкві Російській.

Одинадцять літ тому Єпископ Орест Чорняк, колишній греко-католик, об'єднав під собою біля 60 парафій, і створив Карпаторуську Православну Церкву. Це Церква сильна, об'єднана й матеріально багата. На жаль, українці давно вже цілком призабули за своїх "карпаторусів", а їх же в Америці велике число, — біля 100.000!

До Митрополита Іларіона звернувся Єпископ Орест Чорняк, просячи ввійти в українське поєднання Церков. Чи мав Іларіон відкинути це пропозиція? У жодному разі! В Церкві нема політики, нема партійности, і Митрополит Іларіон обов'язаний був прийняти "карпаторусів", як своїх братів. Що вони ще не так свідомі свого національного походження, то це справа часу: мільйони наших українців так само ще не свідомі!

З історії знаємо, що до нашої Київської Митрополії завжди належали й не українські народи: білоруси, вірмени, а пізніше й серби, чехи й ін., — і це українська церковна традиція — приймати в свою Церкву всіх, хто проситься, та це й державна рачія. Як же можна було б не прийняти своїх братів-карпаторусів, заблуканих в Америці?

Пригадаймо Євангельську причту про заблукану овечку (Мт. 18.11-14,

Лука 15.1-7, 8-10). Христос радо опікувався грішниками, за що фарисеї та книжники нарікали на Нього. А Ісус на це відповів: "Котрий з вас чоловік, мавши сотню овець, й загубивши одну з них, не покине в пустині тих 99 та й не піде шукати заринулої, аж поки не знайде її? А знайшовши, кладе на рамена свої та радіє. І прийшовши додому, скликає він друзів й сусідів та й каже до них: Радійте зо мною, бо знайшов я вівцю свою загублену! Говорю вам, що так само на Небі радітимуть більше за одного грішника, що кається, аніж за 99 праведників, що не потребують вони покаяння!"

Історія й Церква осудили б Іларіона, коли б він поступив інакше.

При поєднанні "карпаторуси" вимагали конче позоставити їм їхню назву, чому й Митрополія назвалася: українська й карпаторуська. Але ж перше "українська", — це основа Митрополії, це її істота. І чи через назву, річ скороминучу, треба було доводити справу поєднання Церков до розбиття? Чи так було б ліпше? У жодному разі, бо ж "по нужді й Закону преміненіє буваєть", як навчає Апостол (Євр. 7:12). Церковне думання не однакове з думанням світським, бо Церква не повинна знати ані світської політики, ані світських партій.

Папа Римський з 1596 р. завжди зве українців рутенами, "руськими", й ні разу в жодному акті не назвав своїх греко-католиків українцями. Чому на це закривають очі, а так "карпаторусів" примічають?

Безумовно, "карпаторуси", під мудрим керівництвом Митрополита Іларіона, нашого випробуваного державника, повернуться цілком до своєї Матері — України. М. Іларіон уже два рази виголошував своє Слово, і "карпаторуси" прекрасно його розуміли. А 13-го березня, коли М. Іларіон правив Панахиду по Шевченкові, з ним став до неї й Єп. Орест, і карпаторуське Духовенство. Це хіба перший раз "карпаторуси" в Америці молилися за Шевченка! Як бачимо впливи наші вже почалися!

Державні погляди вимагають ходити біля тих, що ще не визнають себе остаточно українцями, дуже мудро, спокійно, любовно, по-батьківському. Невміла настирливість чи нерозумна поспішність тільки поспувала б цю справу, — власне через цю нерозсуд-

ливість десятки тисяч наших лемків, волиняків, карпаторусів в Америці опинилися і в Російській Церкві, і в російських організаціях...

І велика честь "карпаторусам", що вони голосно сказали: не хочемо йти ані до Москви, ані до Риму, — і об'єдналися під Святительським Омофором Митрополита Української Церкви Іларіона!

Священик.

ЩАСТИ, БОЖЕ!

Радію разом з Вами, переживаю Ваше хвилювання й розумію порушення, в якому знаходитесь. Хвилювання й турбота про славу Божу й добро Св. Церкви, це горливість Божественна. Тому й спішу зложити Вам поздоровлення з приводу осягненого. Молюся, щоб Господь поблагословив Ваш спасенний труд, щоб подав Вам мудрости й сили закріпити здобуті позиції, щоб Ваше об'єднання стало тим світлом, що освічує й огріває все навколо себе й усіх притягає до себе.

Відбулася знаменна подія в тому розумінні, що Українська Церква бодай на чужині, поза межами Батьківщини, будується українськими руками, українським мізком, українською душею, повною почуття відповідальности за дальшу її долю. Нехай діється воля Божа, а Вам щастя, Боже, й поблагослови Ваші входи й ісходи!

Єднаються православні сини однієї соборної України, творять Українську Митрополію, обрали своїм Митрополитом Владика Іларіона, а він усе, "що чув (від своєї Церкви) при багатьох свідках, передасть вірним людям, що будуть спроможні й інших навчати" (2 Тим. 2.2).

Узяли Ви на свої випробувані рамена велику місію як під оглядом церковним, так і національним. Тому чи не найбільше до Вас стосується вирок Божий: "Хто виконає заповідь і другого навчить, той стане великий у Царстві Небеснім!" (Мт. 5.19).

Горливий богомолець Вашого Високопреосвященства **Архиепископ Паладій.**

ТАК ЦЕРКВИ НЕ ТВОРЯТЬ!

У середу 9-го березня до Архиепископа Богдана в Нью-Йорку приходив урядовець Еміграційного Уряду й за-

явив, що до нього вступило донесення, ніби до Нью-Йорку самовільно, без відповідної візи прибув Митрополит Іларіон. Арх. Богдан вияснив урядовцєві всю низьку неправду цього до- носу...

ЄДНАЙМОСЯ В ОДНУ СВЯТУ МИТРОПОЛІЮ.

Соборне Архипастирське Послання.

† Смирений Іларіон, з Божої ласки Митрополит Української й Карпаторуської Православної Церкви всієї Північної й Південної Америки,

† Смирений Богдан, з Божої ласки Архиепископ Амєриканський і Канадїйський, і

† Смирений Орест, з Божої ласки Архиепископ Карпаторуський Північної й Південної Америки, — до всього Українського Єпископату, до всього нашого всєчесного Духовенства й до всіх вірних Української й Карпаторуської Церкви всієї Північної й Південної Америки, —

“Ото яке добра та гарне яке, — сидїти братами однокупно!” (Псалом 132.1.).

“І буде єдино стадо й єдин Пастир!” (Ів. 10.16.).

Останніми роками уся наша Свята Православна Українська й Карпаторуська Церква немає животворящого спокою, конче потрібного їй для належного розцвіту й плідного розвитку. Ідуть великі історичні події, які сильно захитали нашу Батьківщиною й викинули мільйон наших вірних з Рідної Землі, й розкидали їх по цілому світові.

Вірне своєму Божому покликанию, Православне наше Духовенство скрізь на розсіянні вірно стало до самовідданої пастирської праці Богови на славу, а нашому народові на користь. З Божої ласки серед нашого народу появилoся вже чимало й Православних Ієрархів, що потворили різні Дїєцєзїї, і в міру своїх можливостей служать Господєві та своєму рідному народові. Але часом ці Ієрархи й наше Духовенство знаходяться не під рідною духовою юрисдикцією, а це не дає нашим Церквам належно зростати та квітнути.

Усі українські й карпаторуські православні вірні, знайшовшись тепер за межами своєї Батьківщини, цебто

стара заробіткова еміграція Америки й Канади, а також еміграція стара й нова за останні десятиліття, усі наші вірні віддавна вже глибоко сумують, що їхня Церква розбилася, й скрізь голосно вимагають її повного поєднання.

Йдучи за цим всенароднім бажанням, ми, три Православні Ієрархи, зійшлися в м. Нью Йорку в Америці, і 17-го лютого 1949-го року одноголосно врочисто постановили навіки об'єднатися всім трьом в одну Митрополію Святої Української й Карпаторуської Православної Церкви Північної й Південної Америки. Так само одноголосно й урочисто ми обрали на Митрополита цієї об'єднаної Церкви Високопреосвященнішого Митрополита Д-ра Іларіона. І з того часу ми утворили вже Святий Собор Єпископів нашої Митрополії в юрисдикції Вселенського Царгородського Патріярха.

Сповідуючи про ці історичні події в нашій Православній Церкві, ми всі, як Святий Собор Єпископів, радісно зєртаємось до всього нашого всєчесного Духовенства й усіх наших благочестивих вірних з великоднім окликом: “Се день, его же сотвори Господь: возрадуємся і возвеселїмся в онь!”

З тим самим радісним окликом зєртаємось ми і до всього Преосвященного Українського Єпископату: усі об'єднуємось в одну Святу Православну Митрополію, — двері в нашій Митрополії широко відкриті для всіх Архипастирів. Об'єднана наша Церква стане сильною й могутньою, і їй легше буде належно служити і своєму Господєві, і своєму народові.

Тому зєртаємось до всього нашого Духовенства й усього нашого благочестивого народу: станьте муром біля своєї Святої Митрополії, й однодушно підтримайте всіма силами започатковане нами історичне й святе об'єднання всіх наших Церков! Сильна буде наша Церква — сильний буде й наш народ!

І да будуть Милості Великого Бога, і Спаса нашого Ісуса Христа зо всіми вами!

† Д-р ІЛАРІОН, Митрополит Української й Карпаторуської Православної Церкви всієї Північної й Південної Америки.

† БОГДАН, Архиепископ Амери-

канський і Канадійський.

† ОРЕСТ, Архієпископ Карпаторуський Північної й Південної Америки.

Дано в Нью-Йорку, в Митрополитальній Палаті. Року Божого 1949-го, березня 2-го дня.

Д І Я Н Н Я

першого Святого Собору Єпископів Митрополії Української й Карпаторуської Православної Церкви всієї Північної й Південної Америки.

Во ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа.

Зібравшись 2-го березня 1949 року в місті Нью-Йорку в Митрополитальній Палаті на 4 вулиці 300 Іст, будучи запрошені нашим Митрополитом, вознісши Молитву Милосердному Господеві, що все чинить на добро, за допомогою Святого Духа ми, нижчепідписані, одноголосно постановляємо:

I. Затверджуємо всі наші діяння з дня 17-го лютого, а саме:

1. На домагання свого народу, згідно 34 Апостольському Правилу, навки об'єднуємося в одну Святу Церкву, яка зветься: "Митрополія Української й Карпаторуської Православної Церкви всієї Північної й Південної Америки".*

2. Митрополитом цієї Митрополії одноголосно обираєм Високопреосвященнішого Митрополита Д-ра ІЛАРІОНА.

3. Митрополією Українській й Карпаторуської Православної Церкви всієї Північної й Південної Америки буде право правити Святий Собор Єпископів її, що буде складатися з Голови Собору Митрополита Іларіона та двох Членів: Богдана, Архієпископа Американського та Канадійського, і Ореста, Архієпископа Карпаторуського, а також з інших Архієреїв, які приєднуються до Митрополії.

4. Кожна Дієцезія зо своїм Ієрархом є автономна одиниця в Митрополії Українській й Карпаторуської Православної Церкви всієї Північної й Південної Америки, й управляється своїм Ієрархом на основі Св. Канонів Вселенської Православної Церкви.

*До цієї назви Митрополії Митрополит Іларіон вніс своє застереження, що вона тимчасова, й може бути змінена, коли до Митрополії приступлять інші Церкви.

5. Відносини Митрополита до своїх Дієцезіяльних Архієреїв і їх до свого Митрополита регулюються Св. Каноном Вселенської Православної Церкви (34 Апостольське Правило й інші), згідно з попереднім параграфом.

6. Митрополія Української й Карпаторуської Православної Церкви всієї Північної й Південної Америки знаходиться в юрисдикції Вселенського Царгородського Патріярха.

7. Катедральним містом Митрополита є місто Нью-Йорк в Америці й місто Вінніпег у Канаді.

II. Митрополію Української й Карпаторуської Православної Церкви всієї Північної й Південної Америки Святий Собор постановляє поділити на: 1. Архієпископія Американська й Канадійська, і 2. Архієпископія Карпаторуська. При тому Св. Собор Єпископів має своїм завданням в будучому створити окрему Єпископію Канадійську, з окремим Єпископом-Вікарієм. В міру приєднання до Митрополії інших Церков, в ній будуть засновані й інші Дієцезії.

III. Беручи на увагу тяжку й відповідальну працю Преосвященного Єпископа Богдана, яку він старанно й пильно несе Богові на славу з 28 лютого 1937-го року, Святий Собор Єпископів, на внесення Митрополита Іларіона, одноголосно постановляє нагородити Єпископа Богдана саном Архієпископа, й приділити йому в управління Американську й Канадійську Архієпископію. Св. Собор Єпископів просить Високопреосвященнішого Митрополита Іларіона перевести цей акт в найближчому часі.

IV. Беручи на увагу тяжку й відповідальну працю Преосвященнішого Єпископа Ореста, яку він старанно й пильно несе Богові на славу з 18 вересня 1938 року, Святий Собор Єпископів, на внесення Митрополита Іларіона, одноголосно постановляє нагородити Єпископа Ореста саном Архієпископа, й приділити йому в управління Карпаторуську Архієпископію. Св. Собор Єпископів просить Високопреосвященнішого Митрополита Іларіона перевести цей акт в найближчому часі.

V. Згідно з новим положенням Високопреосвященнішого Митрополита Іларіона, як Митрополита Української й Карпаторуської Православної Церкви всієї Північної й Південної Аме-

рики, Св. Собор Єпископів нагороджує його мати Хреста на митрі й носити дві Панагії, як то належиться Митрополитові окремої Церкви.

VI. Св. Собор Єпископів встановляє такі титули для своїх Ієрархів:

1. Високопреосвященніший Іларіон, Митрополит Української й Карпаторуської Православної Церкви всієї Північної й Південної Америки.

2. Високопреосвященніший Богдан, Архієпископ Американський і Канадійський, і

3. Високопреосвященніший Орест, Архієпископ Карпаторуський Північної й Південної Америки.

Св. Собор Єпископів наказує всьому нашому Духовенству з дня оголошення цієї постанови поминати за всіма церковними Богослужбами Високопреосвященнішого Владика Митрополита Іларіона й свого Архієпископа, згідно встановленій тут формі.

Так само Св. Собор Єпископів наказує своїм Високопреосвященим Архієпископам за всіма Богослужбами поминати "Високопреосвященнішого Владика нашого" Митрополита Іларіона та свого собрата, другого Архієпископа, за встановленою тут формою.

VII. Св. Собор Єпископів постановив звернутися до всього Українського Єпископату й до всього свого Духовенства та вірних з Соборним Архіпастирським Листом від 2-го березня 1949 року.

VIII. Св. Собор Єпископів наказує всім Високопреосвященнішим своїм Архієпископам негайно розіслати всьому своєму Духовенству Соборного Архіпастирського Листа від 2-го березня ц. р. з наказом перечитати його в Церквах вірним в найближчу неділю, і вияснити його велике історичне значення.

IX. Св. Собор Єпископів урочисто звертається до всього Духовенства (36 Апостольське Правило) й усіх своїх вірних міцно й віддано стати біля своєї Митрополії й підтримати її всіма своїми силами для кращого її розвитку й поширення Богові на славу, а нашому народові на користь.

X. Св. Собор Єпископів постановляє негайно телеграфічно повідомити Святійшого Вселенського Патріярха Царгородського про наше об'єднання Церков і про утворення нової Митрополії Української й Карпаторуської

Православної Церкви всієї Північної й Південної Америки під Його юрисдикцією.

XI. Св. Собор Єпископів просить Високопреосвященнішого свого Митрополита звернутися до всіх Українських Православних Церков з братським пропозиціям приєднатися до нашої Митрополії.

XII. Діяння цього першого Собору Єпископів переслати також до відома Вселенському Патріярхові Атанагорові I й оголосити його в пресі.

2-го березня, року Божого 1949. Нью-Йорк, Митрополитальна Палата.

† Смирений ІЛАРІОН, Митрополит Української й Карпаторуської Православної Церкви всієї Північної й Південної Америки.

† Смирений БОГДАН, Архієпископ Американський і Канадійський.

† Смирений ОРЕСТ, Архієпископ Карпаторуський Північної й Південної Америки.

ДОГМАТИЧНИЙ І КАНОНІЧНИЙ СТАН УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕРКВИ.

IX.

Українська Церква — Церква Первозванна, Апостольська.

Скільки існує Українська Церква, стільки існує в ній і стародавнє передання, що її основоположником був Святий Апостол Андрій Первозваний. Це було животворяще передання, яке від глибокої давнини наповнювало Українську Православну Церкву високою славою та цілющим духом, який вів її до правдивої будівної праці й до правдивого Спасіння. Це передання було живою душею нашої Церкви, бо ним вона жила й розвивалася, бо воно вивело її на славу, дорогу, дорогу першества серед інших православних Церков.

У цій своїй праці я коротко розповім про все це стародавнє передання, бо воно ж — душа нашої Української Церкви й сьогодні, і таким позостанеться й на вічні віки. Воно мусить увійти в нашу плоть і кров, мусить плекатися на кожному кроці нашого життя, бо це передання про Апостола Андрія Первозванного, як основоположника Української Церкви, — це наша всеукраїнська національна гордість.

З надзвичайно давнього часу, можливо, ще з віку Апостольського, серед греків, а також серед тих народів, що жили по північному березі Понту (моря Руського чи Чорного), поширений був переказ, що Св. Апостол Андрій проповідував віру Христову також і в Скифії, цебто й на тій землі, що споконвіку заселює її народ український. З бігом часу переказ цей набирав собі все більш реальних ознак, і в кінці перейшов у ціле оповідання про найперший початок Церкви Української.

Це оповідання про апостола Андрія 1), як основоположника Церкви Української, попало пізніш і в наш давній Літопис, а вже звідси воно поширилося по найрізніших давніх писаннях. Я приведу тут це оповідання з найстаршого Літопису — Лаврентієвого 2), перекладаючи його на теперішню нашу мову.

“Дніпро тече джерелом до Понтійського моря, що зветься Руським; кажуть, що цим морем навчав був святий Андрій, брат Петрів. Коли Андрій навчав у Синопі 3), він прибув до Корсуня 4) і тут довідався, що недалеко від міста знаходиться гирло Дніпрове. Захотів він піти до Риму, а тому прибув до Дніпрового гирла, а звідти пішов 5) уверх Дніпром. Трапилося так, що Андрій прибув (до одного місця й спинився тут переночувати) під горами на березі. А вранці він устав та й каже до своїх учнів: “Чи бачите ви Гори он ті? На Горах тих засяє ласка Божа: тут повстане

місто велике, й Бог побудує багато церков”. І зійшов Андрій на ті гори, поблагословив їх, поставив хреста і, помолившись Богу, зліз з гори тієї, — тут пізніше повстав Київ.

І поплив Андрій уверх Дніпром. Прийшов він до Слов'ян, де тепер Новгород, побачив там людей та звичай їхній, — як вони мнуться та паряться, і дивувався з них. Звідти пішов він у землю Варягів, і прийшов до Риму; тут він розповів, де навчав та що бачив. Він казав: “Дивні речі бачив я в землі слов'янській, як там проходив; бачив я лазні дерев'яні, — люди натоплять їх вельми, роздязуться, обіллють себе кислим квасом, візьмуть молоденькі різочки (березові віники) та й б'ють самі себе, і до того доб'ються, що вилазять насилу живі; але обіллються холодною водою — й знову оживають; і це вони роблять постійно, ніхто їх на те не силує, але самі себе мучать, — і ніби це їм миття, а не биття”. Слухачі дивувалися; а Андрій, побувши в Римі, вернувся до Синопу”. 6)

Ось так розповідає нам найстарший т. зв. Лаврентієв Літопис 1377 р. про повстання Церкви Української. Ото ж, як бачимо, плив Дніпром Апостол Андрій, спинився на Київських горах, поблагословив їх і лишив тут свого Хреста. Таким чином Церква Українська веде свій початок від самого Апостола, й правдиво зветься Церквою Первозванною. Це була велика патріотична думка, що панувала в Україні з найдавнішого часу, до певної міри панує й тепер.

Але проти правдивості цього літописного оповідання віддавна вже повставав цілий ряд учених, головно росіян, починаючи ще з відомого першого історика Церкви — митрополита Платона; за ним уже й Карамзин про це оповідання додавав: “Впрочемъ, люди знающіе сомнѣваются въ истинѣ сего Андреява путешествія” (I, ст. 17). Знаний російський історик церкви проф. Є. Голубинський піддав це оповідання надзвичайно суворій критиці (“Исторія Русской Церкви”, т. I, М. 1901 р., ст. 19—34).

Справді, приглянувшись уважно до цього оповідання, — твердять скептики, — бачимо, що це ніби пізніша

1) Головніша література: Василевскій: Русско-Византійскіе отрывки. Хожденіе апостола Андрея въ странѣ Мирмидонянь, “Журн. Мин. Нар. Пр.” 1877 р., кн. 1 і 2. — Ив. Малышевскій: Сказаніе о посѣщеніи Русской страны апостоломъ Андреемъ, “Владимирскій Сборникъ въ память 900 лѣтія крещенія Россіи”, Київ, 1888 р., ст. 1—51. — С. Петровскій: Сказанія объ апостольской проповѣди по сѣверо-восточному Черноморскому побережью, Одесса, 1898 р. — Д-р. Иван Франко: Апокрифи і легенди, т. III, ст. XLII—XLIV, 126—255.

2) Ліпше б цей Літопис звати Діонісієвим, бо справою його писання керував українець єпископ Діонісій.

3) Місто на південнім березі Чорного моря.

4) Це Херсонес Таврійський.

5) Поплив. А може й пішов з проповіддю Слова Божого.

6) Лїтопис по Лаврентієвскому списку, Спб., 1897 р., ст. 7—8.

вставка до Літопису. Їхати з Херсонеса (чи Корсуня) до Риму через Київ та Новгород, — це все одно — каже Голубинський, — як би їхати з Петрограду на Москву через Одесу, бо ця дорога до Риму через землю Варягів в 50 раз довша за звичайну Чорним морем. Твердячи так, учені не хотять стати на правдивий ґрунт: Ап. Андрій вибрав собі таку дорогу навмисле, в цілях Христової проповіді. До того додають ще, що за Апостольського часу земля наша була невідомою, яка лежала за межами відомого світу, що була вона повна найрізніших страхіть. “Зачѣмъ бы пошелъ въ эту невѣдомую пустыню Апостоль Андрей”, питає проф. Голубинський. “Онъ могъ пойти в нее только тогда, когда бы у него не было дѣла въ чертѣ самого тогдашняго міра, и было свободное время ходить по пустынямъ. Но это, как всякій знаетъ, было не такъ. 7) Если бы вести Апостола въ Русь нарочно, то нужно было бы вести его для проповѣди Христіанства людямъ, а не для благословенія необитаемыхъ горъ”. 8)

Літописне оповідання про Апостола Андрія — це може й пізніша вставка до нашого найдавнішого Літопису, вставка, яких не мало тут. 9) А що це так, — твердять дослідники, — про це свідчить той факт, що автор Початкового Літопису не знав ще нашого переказу про Ап. Андрія; так, у Лаврентієвім (Діонисієвім) кодексі під 6491 (983) р. читаємо, що в землі нашій “не суть Апостоли учили”, “тѣломъ Апостоли не суть сде были”. 10) В іншому місці літописець розказує, що власне нашим учителем віри Христової мав бути Апостол Павло; під 6406 (898) р. тут читаємо: “Словѣнску языку учитель есть Анѣдроникъ Апостоль, в Моравы бо ходилъ, и Апостоль Павелъ учил ту; ту бо есть Илюрикъ, его же доходилъ Апостол Павелъ, ту бо бѣша Словене первое. Тѣмже и Словенску языку учитель есть Павелъ, отъ него же языка и мы есмо, Русь, тѣмъ же и намъ, Руси, у-

читель есть Павелъ, понеже учитель есть языкъ Словѣнскъ и поставилъ есть епископа и намѣстника по себѣ Андроника Словенску языку”. Щоб не було сумніву в цім, літописець ще додає: “А Словенский языкъ и Руский одно есть, — отъ Варягъ бо прозвашася Русью, а первое бѣша Словене”. 11) На це все можна сказати, що ці твердження літописця — також пізніша вставка. 12) Крім цього, преп. Нестор у своїм Житті св. Бориса та Гліба рішуче заявляє, що “Руська сторона (цебто Україна) ні від кого не чула слова про Господа Ісуса Христа”, що “до Русів (українців) не ходили Апостоли, і ніхто їм не проповідував слова Божого”. Як бачимо, вже встаровину змагалися за правдивість нашого оповідання, але воно таки було.

Звідки ж узялося це величне оповідання про початок Церкви Української? Може це справді плід буйної фантазії якогось давнього гарячого патріота українського? Ні, приглянувшись ближче до всієї цієї справи, бачимо, що оповідання це, прикрашене в подробицях, має реальну правдиву основу.

Апостол Андрій ще з віку Апостольського вважався основоположником церкви Костянтинопольської; греки взагалі рано почали збирати найрізніші оповідання про ап. Андрія. Боротьба Царгородської Церкви з Римською за авторитет розпочалася рано; Церква Римська твердила, що її заснував Ап. Петро, а це примусило греків пильніш зайнятися своєю археологією й зібрати все, що можна було, про Ап. Андрія, як свого основоположника. І греки справді зібрали дуже багато найкращих оповідань про св. Андрія Первозванного.

Ось ці грецькі перекази, з найдавнішого часу починаючи, в один голос свідчать, що Ап. Андрій проповідував Євангелію і в далекій варварській Скифії. Найперше оповідання про це подає нам батько церковної історії, Єпископ Кесарії Палестинської, Євсвій Памфіл (помер у 340 році); він у своїй “Церковній Історії” (кн. III, розд. 1) пише, що “святі Апостоли й учні Спасителя нашого розпорозили-

7) Е. Голубинський: Історія Русской Церкви, т. I, перша половина тому, 1901 р., ст. 29.

8) Там само, ст. 22.

9) Проф. А. А. Шахматовъ: Разысканія о древнѣйшихъ русскихъ лѣтописныхъ сводахъ. Спб., 1908 р., гл. IV.

10) Видання 1891 р., ст. 81.

11) Там само, ст. 27—28.

12) Пор. відповідні місця у Шахматова: Разысканія.

ся були по всьому світові (для науки про Христа). Фомі, як каже переказ, випала доля йти в Пармію, Андрію в Скифію, Івану в Азію, де він жив і помер в Ефесі". 13) До цього Євсейві додає ще, що про це слово в слово розповідає Ориген у III томі пояснень на книгу Буття. Як бачимо, переказ про те, що Ап. Андрій навчав про Христа в Скифії, сягає найдавнішого часу, може ще віку Апостольського, а в IV віці його вже записано. Пізніш повставали інші перекази, додавалися різні подробиці; такі перекази, напр., ченця Єпифанія, що жив у к. VIII — поч. IX в., Метафраста X в. і ін.

Дуже цікаве оповідання ченця Єпифанія. Він розказує, що Ап. Андрій відбув три подорожі, — обійшов західне побережжя Малої Азії, південне побережжя Понту (Чорного моря) і доходив аж до Іверії, а за третю подорож обійшов східне та північне побережжя Чорного моря, побував у Босфорі чи Керчі, в Херсонесі та Феодосії. Єпифаній розказує, що все це він писав на основі писань давніх церковних письменників; крім цього, він сам обійшов усе побережжя Чорного моря, від Синопу до Босфору, Херсонесу та Феодосії; скрізь вислуховував він місцеві оповідання про Апостола Андрія, на свої очі бачив церкви, хрести, образи св. Андрія, скрізь він розпитував, збирав і записував назви учнів Андрія, що були першими Єпископами Церков, які заснував Апостол. 14) І ось на основі цього Єпифанієвого оповідання переконуємося, що вже в його час скрізь існували думка й перекази про те, що Ап. Андрій проповідував по північних (українських) берегах Чорного моря.

Отже, встановлюється факт, що Апостол Андрій таки справді проповідував Євангелію по берегах Чорного моря, того моря, що здавнини "словеться Русское море". І справді, знаємо, що в цих містах уже з кінця I віку відоме було Християнство. Так, давній переказ розповідає, що десь наприкінці I-го віку імператор Траян

заслав був до Херсонесу, на північний беріг Чорного моря, Єпископа Римського Климента; св. Климент, прибувши до Херсонесу, застав тут до двох тисяч християн, що працювали в каменоломнях; своєю проповіддю св. Климент побільшив це число. 15) Саме св. Письмо (1 Петр. I, 1) свідчить про Християнство за вік Апостольський в Понті, на південному березі Чорного моря, зараз же проти Тавриди 16), що мала з Понтом постійні зносини.

Таким чином підтверджується давній переказ про те, що Апостол Андрій проповідував у Скифії, а земля наших предків була власне в цій Скифії, як про це свідчать і наш найдавніший Літопис. 17) З найдавнішого часу були в нас найхвавіші зносини з тими грецькими колоніями, що були по північному березі Чорного моря; ми торгували тоді з цими греками, і самі ці греки часто заходили Дніпром далеко вглиб до нашої землі, про що виразно свідчать нам археологічні знахідки. Навіть надмірні скептики, що не вірять зовсім оповіданню про Ап. Андрія, не можуть відкинути того, що Ап. Андрій міг проповідувати предкам нашим, бодай тим, що по торгових справах бували в грецьких колоніях на північному березі Чорного моря.

Трудно сказати, як далеко на північ підіймався Ап. Андрій. Йому припало проповідувати й скифам, і цілком можливо, що Апостол справді плив Дніпром, але — як далеко? Греки звичайно пливли Дніпром тільки до порогів, до м. Олександрівського, за пороги ж пливсти не відважувалися. Отож, таки не виключається можливість, що Ап. Андрій підіймався нашим Дніпром бодай до порогів і бодай тут навчав віри наших предків. Але Ап. Андрій мав цілі поширення Християнства, тому міг пливсти Дніпром і до Києва. Про це свідчило б і те, що Дніпровий Неясницький поріг звався вдавнину Андріївським.

Що віра Христова ширилася й між скифами, про це виразно свідчить нам оповідання про трьох мучеників

13) И. Малышевский: Сказание о посещении Русской страны св. апостоломъ Андреемъ, див. "Владимірскій Сборникъ", Київ, 1888 р., ст. 1.

14) Малышевскій И., ст. 8—9.

15) Там само, ст. 50.

16) Малышевскій, ст. 50.

17) Див. Лаврен. Літопис, ст. 12 за вид. 1897 р.

вставка до Літопису. Їхати з Херсонеса (чи Корсуня) до Риму через Київ та Новгород, — це все одно — каже Голубинський, — як би їхати з Петроградом на Москву через Одесу, бо ж ця дорога до Риму через землю Варягів в 50 раз довша за звичайну Чорним морем. Твердячи так, учені не хотять стати на правдивий ґрунт: Ап. Андрій вибрав собі таку дорогу навмисле, в цілях Христової проповіді. До того додають ще, що за Апостольського часу земля наша була невідомою, яка лежала за межами відомого світу, що була вона повна найрізніших страхіть. “Зачѣмъ бы пошелъ въ эту невѣдомую пустыню Апостоль Андрей”, питає проф. Голубинський. “Онъ могъ пойти в неѣ только тогда, когда бы у него не было дѣла въ чертѣ самого тогдѣшняго міра, и было свободное время ходить по пустынямъ. Но это, как всякій знаетъ, было не такъ. 7) Если бы вести Апостола въ Русь нарочно, то нужно было бы вести его для проповѣди Христіанства людямъ, а не для благословенія необитаемыхъ горъ”. 8)

Літописне оповідання про Апостола Андрія — це може й пізніша вставка до нашого найдавнішого Літопису, вставка, яких не мало тут. 9) А що це так, — твердять дослідники, — про це свідчить той факт, що автор Початкового Літопису не знав ще нашого переказу про Ап. Андрія; так, у Лаврентієвім (Діонисієвім) кодексі під 6491 (983) р. читаємо, що в землі нашій “не суть Апостоли учили”, “тѣломъ Апостоли не суть сде были”. 10) В іншому місці літописець розказує, що власне нашим учителем віри Христової мав бути Апостол Павло; під 6406 (898) р. тут читаємо: “Словѣнску языку учитель естъ Анѣдроникъ Апостоль, в Моравы бо ходилъ, и Апостоль Павелъ учил ту; ту бо естъ Илюрикъ, его же доходилъ Апостол Павелъ, ту бо бѣша Словене первое. Тѣмже и Словенску языку учитель естъ Павелъ, отъ него же языка и мы есмо, Русь, тѣмъ же и намъ, Руси, у-

читель естъ Павелъ, понеже учитель естъ языкъ Словѣнскъ и поставил естъ епископа и намѣстника по себѣ Андроника Словенску языку”. Щоб не було сумніву в цім, літописець ще додає: “А Словенскій языкъ и Рускій одно естъ, — отъ Варягъ бо прозвашася Русью, а первое бѣша Словене”. 11) На це все можна сказати, що ці твердження літописця — також пізніша вставка. 12) Крім цього, преп. Нестор у своїм Житті св. Бориса та Гліба рішуче заявляє, що “Руська сторона (цебто Україна) ні від кого не чула слова про Господа Ісуса Христа”, що “до Русів (українців) не ходили Апостоли, і ніхто їм не проповідував слова Божого”. Як бачимо, вже встаровину змагалися за правдивість нашого оповідання, але воно таки було.

Звідки ж узялося це величне оповідання про початок Церкви Української? Може це справді плід буйної фантазії якогось давнього гарячого патріота українського? Ні, приглянувшись ближче до всієї цієї справи, бачимо, що оповідання це, прикрашене в подробицях, має реальну правдиву основу.

Апостол Андрій ще з віку Апостольського вважався основоположником церкви Костянтинопольської; греки взагалі рано почали збирати найрізніші оповідання про ап. Андрія. Боротьба Царгородської Церкви з Римською за авторитет розпочалася рано; Церква Римська твердила, що її заснував Ап. Петро, а це примусило греків пильніш зайнятися своєю археологією й зібрати все, що можна було, про Ап. Андрія, як свого основоположника. І греки справді зібрали дуже багато найкращих оповідань про св. Андрія Первозванного.

Ось ці грецькі перекази, з найдавнішого часу починаючи, в один голос свідчать, що Ап. Андрій проповідував Євангелію і в далекій варварській Скифії. Найперше оповідання про це подає нам батько церковної історії, Єпископ Кесарії Палестинської, Євсевій Памфіл (помер у 340 році); він у своїй “Церковній Історії” (кн. III, розд. 1) пише, що “святі Апостоли й учні Спасителя нашого розпоростили-

7) Е. Голубинський: Історія Русской Церкви, т. I, перша половина тому, 1901 р., ст. 29.

8) Там само, ст. 22.

9) Проф. А. А. Шахматовъ: Разысканія о древнѣйшихъ русскихъ лѣтописныхъ сводахъ. Спб., 1908 р., гл. IV.

10) Видання 1891 р., ст. 81.

11) Там само, ст. 27—28.

12) Пор. відповідні місця у Шахматова: Разысканія.

ся були по всьому світові (для науки про Христа). Фомі, як каже переказ, випала доля йти в Пармію, Андрію в Скифію, Івану в Азію, де він жив і помер в Ефесі¹³). До цього Євсевій додає ще, що про це слово в слово розповідає Ориген у III томі пояснень на книгу Буття. Як бачимо, переказ про те, що Ап. Андрій навчав про Христа в Скифії, сягає найдавнішого часу, може ще віку Апостольського, а в IV віці його вже записано. Пізніші повставали інші перекази, додавалися різні подробиці; такі перекази, напр., ченця Єпифанія, що жив у к. VIII — поч. IX в., Метафраста X в. і ін.

Дуже цікаве оповідання ченця Єпифанія. Він розказує, що Ап. Андрій відбув три подорожі, — обійшов західне побережжя Малої Азії, південне побережжя Понту (Чорного моря) і доходив аж до Іверії, а за третю подорож обійшов східне та північне побережжя Чорного моря, побував у Босфорі чи Керчі, в Херсонесі та Феодосії. Єпифаній розказує, що все це він писав на основі писань давніх церковних письменників; крім цього, він сам обійшов усе побережжя Чорного моря, від Синопу до Босфору, Херсонесу та Феодосії; скрізь вислуховував він місцеві оповідання про Апостола Андрія, на свої очі бачив церкви, хрести, образи св. Андрія, скрізь він розпитував, збирав і записував назви учнів Андрія, що були першими Єпископами Церков, які заснував Апостол. 14) І ось на основі цього Єпифанієвого оповідання переконаємося, що вже в його час скрізь існували думка й перекази про те, що Ап. Андрій проповідував по північних (українських) берегах Чорного моря.

Отже, встановлюється факт, що Апостол Андрій таки справді проповідував Євангелію по берегах Чорного моря, того моря, що здавнини “словеться Русское море”. І справді, знаємо, що в цих містах уже з кінця I віку відоме було Християнство. Так, давній переказ розповідає, що десь наприкінці I-го віку імператор Траян

заслав був до Херсонесу, на північний беріг Чорного моря, Єпископа Римського Климента; св. Климент, прибувши до Херсонесу, застав тут до двох тисяч християн, що працювали в каменоломнях; своєю проповіддю св. Климент побільшив це число. 15) Саме св. Письмо (1 Петр. I, 1) свідчить про Християнство за вік Апостольський в Понті, на південному березі Чорного моря, зараз же проти Тавриди 16), що мала з Понтом постійні зносини.

Таким чином підтверджується давній переказ про те, що Апостол Андрій проповідував у Скифії, а земля наших предків була власне в цій Скифії, як про це свідчить і наш найдавніший Літопис. 17) З найдавнішого часу були в нас найжвавіші зносини з тими грецькими колоніями, що були по північному березі Чорного моря; ми торгували тоді з цими греками, і самі ці греки часто заходили Дніпром далеко вглиб до нашої землі, про що виразно свідчать нам археологічні знахідки. Навіть надмірні скептики, що не вірять зовсім оповіданню про Ап. Андрія, не можуть відкинути того, що Ап. Андрій міг проповідувати предкам нашим, бодай тим, що по торгових справах бували в грецьких колоніях на північному березі Чорного моря.

Трудно сказати, як далеко на північ підіймався Ап. Андрій. Йому припало проповідувати й скифам, і цілком можливо, що Апостол справді плив Дніпром, але — як далеко? Греки звичайно пливли Дніпром тільки до порогів, до м. Олександрівського, за пороги ж пливти не відважувалися. Отож, такі не виключається можливість, що Ап. Андрій підіймався нашим Дніпром бодай до порогів і бодай тут навчав віри наших предків. Але Ап. Андрій мав цілі поширення Християнства, тому міг пливти Дніпром і до Києва. Про це свідчило б і те, що Дніпровий Неяситецький поріг звався вдавнину Андріївським.

Що віра Христова ширилася й поміж скифами, про це виразно свідчить нам оповідання про трьох мучеників

13) И. Малышевский: Сказание о посещении Русской страны св. апостоломъ Андреемъ, див. “Владимірській Сборникъ”, Київ, 1888 р., ст. 1.

14) Малышевский И., ст. 8—9.

15) Там само, ст. 50.

16) Малышевский, ст. 50.

17) Див. Лаврен. Літопис, ст. 12 за вид. 1897 р.

— Інна, Рима й Пінна, що записане в Минології імператора Василя II (976—1025 р.) під 20 січня. В цім оповіданні читаємо, що ці мученики були родом “з Скифії, з північної сторони”; вони були учнями Ап. Андрія й продовжували навчати скифів і багатьох охрестили; але правитель варварів схватив їх і віддав на муку. Тоді була люта зима, річки позамерзали так, що ними їздили; сятих прив’язали до високих полін, що були в воді, і там вони й замерзли. 18) Де могла бути така люта зима, щоб аж річки позамерзали? Безумовно, десь далі на північ. 19) Отже, як бачимо, Ап. Андрій мав навіть своїх учнів поміж скифами, і мученики Інна, Рима й Пінна — це найперші українські святі, яких і згадуємо 20 січня.

Все досі сказане переконує нас у тім, що на самій Землі Українській Апостол Андрій був, проповідував тут науку Христову і мав своїх учнів. Цілком можливо, що вже від часу Ап. Андрія Християнство ніколи й не переводилося в нас, але постійно мало більше чи менше число своїх прихильників. Ось поміж цими давніми християнами й зберігалось оповідання про Ап. Андрія, що проповідував у землі скифській. Пізніш, коли число християн збільшилося в нашій землі, коли зносини з греками стали ще жвавішими, тоді в нас почали ширитися й грецькі оповідання про Ап. Андрія, і з бігом часу витворилося в нас те оповідання про початок нашої Церкви, що його пізніш вставлено в Літопис.

Коли саме склалося оповідання про прихід до Києва Ап. Андрія, й коли його вставлено до Літопису, точно сказати не можемо. Але вже в XI віці пам’ять про Ап. Андрія була такою великою, що князь Всеволод р. 1086-го вибудував у Києві Церкву на честь Ап. Андрія (а р. 1089-го повстала й друга Андріївська Церква — в Переяславі). 20)

Треба сказати, що на перших порах верховна церковна влада наша, митрополит тоді все був тільки з греків. Ці

греки часом звисока ставилися до нас, лише все грецьке вважали за добре. Греки дуже величалися, що основоположником їхньої Церкви був сам Апостол Андрій. І ось, на мою думку, щоб трохи збити цю грецьку пиху, й повстає в нас уже детальне оповідання про Ап. Андрія, — як приходив він до Києва й поблагословив тутешні Гори, — цебто, поклав початок нашій Церкві. Ото ж виходило, що Ап. Андрій заснував не тільки Церкву Царгородську, але й Українську. Національна гордість була задоволена.

Правда, можливе ще й таке вияснення, що оповідання про Ап. Андрія піддержували й самі греки, щоб показати, що Русь-Україна ще з Апостольських часів входила до Патріярхату апостола Андрія, до Костянтинополя. Отже, Костянтинополь і Русь — це один Патріярхат, на основі Канонів II. 2 і IV. 28.

Але в цей час повстали вже тертя між Києвом та Новгородом. Новгород був цілком в ієрархічній залежності від Києва, — єпископа для Новгорода вибирали в Києві, висвячували й посилали туди. Це, звичайно, не подобалося Новгороду, і він шукав випадка, щоб звільнитися з-під української влади. Як знаємо, за князя Ізяслава Мстиславича, з невідомих причин, українці зробили церковну революцію, — обрали собі Митрополитом таки свого високоосвіченого Климента, що й був Митрополитом, з перервами, майже дев’ять літ (1147—1155). Єпископ новгородський Нифонт не визнав Митрополита Климента; а коли р. 1155-го гору взяли таки греки, що скинули Климента, тоді Нифонта нагородили за вірність званням Архієпископа, і з того часу Новгородська Церква сама собі вибирала єпископа, а Київ лише благословля їх. 21) Усе це, звичайно, посіяло ворожнечу поміж Києвом та Новгородом.

Як ми бачили, оповідання літописне про приїзд Ап. Андрія до Києва має ще й продовження, другу частину — це оповідання про дерев’яні лазні, які Ап. Андрій бачив у Новгороді. Ця друга частина дуже мало в’яжеться з першою, і своїм характером є просто насмішка на новгородців, — ось, мовляв, у нас, українців, був Ап. Андрій і поблагословив наші Гори, а в вас ли-

18) Ив. Малышевский, ст. 10—11; Е. Голубинский, ст. 30—31.

19) Е. Голубинский, ст. 31—32, все таки відносить це до південного Криму.

20) Е. Голубинский, ст. 25; Малишевский, ст. 30.

21) Ив. Малишевский, ст. 31—35.

ше посміявся з вашої парні в лазнях. І мабуть правдива думка проф. Голубинського, що бачить у цій другій половині оповідання “осм’яніе Новгородда”, бож наші землі в давнину любили сміятися одна з одною, і наскладали одна про одну багато всяких насмішливих оповідань та приказок. 22) А сварка еп. Нифонта з митр. Климентом до всього цього тільки підлила масла.

Ось усі ці причини могли послужити на те, щоб давній переказ про проповідь у нашій землі Ап. Андрія переробити на ширше оповідання, а до того хтось додав ще й памфлета на новгородців. 23) Усе це й увійшло до нашого давнього Літопису.

Звичайно, літописне оповідання про Ап. Андрія не подобалося новгородцям і взагалі московцям. І ось, десь у XVI віці, за Митрополита Макарія повстає нова новгородська редакція цього оповідання. Нове оповідання розказує, що Ап. Андрій з-під Києва “пошелъ по Днѣпру вверхъ до Ловати; и пришедъ, благослови мѣсто, идѣже нынѣ Новгородъ, а людіе сѣдѣше подлѣ озера Ильменя, и также къ ученикомъ рече, яко будетъ зде градъ великъ и Церкви Божественная многи”. 24) Згадки про лазні вже нема. Національна гордість новгородців, хоч пізно, і хоч просто переробленням київського оповідання, проте була задоволена.

Але цього мало. Повсталала нова легенда, й її записано в Степенну Книгу за Митр. Макарія; легенда оповідає, що, прибувши до Слов’янської землі, де тепер Новгород, Ап. Андрій “пребысть здѣсь нѣкоторое время, проповѣдываль Слово Божіе, водрузилъ и оставилъ свой жезлъ вь веси, нарицаемой Грузинѣ”. 25) Українців тут було побито: в них Ап. Андрій поблагословив лише самі-но порожні Гори та тільки Хреста поставив, а ось у нас, новгородців, проповідував він слово людям, і лишив навіть свого жезла, я-

кий і зберігається в Андріївській Церкві села Грузина...

Пішли далі. Появилася легенда, що Ап. Андрій подорожував по Ладозькому озері, був на одному острові й полишив там свого жезла, а його учні заклали тут Валаамського монастиря... 26)

Всі ці легенди глибоко пішли в народ, стали переказами патріотичними, і ними часто послуговувалися там, де треба було зазначити, що Церква веде початок від Апостольського віку. Так, відомий Арсеній Суханов, під час своєї подорожі по Сходу, і під час своїх диспутів з греками, коли ті настоювали, що треба в усьому слухатися їх, просто відповів їм: “Мы крещеніе пріяли отъ Апостола Андрея, когда онъ, по вознесеніи Господа, придетъ въ Византию и оттуда пойде Чернымъ моремъ до Днѣпра и Днѣпромъ вверхъ до Києва”... Ще простіш зрозумів ці оповідання цар Іван Грозний. Коли р. 1580-го Грозного нахилив на унію єзуїт Антоній Поссевін, цар відповів йому: “Ми віру свою прийняли на початку християнства, коли Андрій, брат Апостола Петра, приходив у ці землі, щоб пройти до Риму. Таким чином ми в Москві прийняли Християнство того саме часу, як ви в Італії”... 27)

Зазначу ще тут, що року 1589 Московська Церква стала п’ятим Патріархатом у світі, а своє право на Патріархію основувала головно на тому, що її основоположником був Апостол Андрій, — використала право Церкви Української.

Коли на Москві оповідання про Ап. Андрія стали такими популярними, то нема й чого зазначати, що в нас, в Україні, ці оповідання весь час були живими, бож бодай у південних наших землях таки бував Ап. Андрій. За XVI—XVIII віки ці оповідання в нас в Україні надзвичайно ширяться, і думку про те, що Ап. Андрій—це основоположник Церкви Української, цю думку знаходимо по всіх більших богословських творах українських. На Київськiм Соборі 1621 р. постановили: “Св. Апостол Андрій — це перший Патріарх Вселенський і Апостол Українсь-

22) Історія Церкви, т. I, вид. 2, ст. 25.

23) Мушу тут підкреслити, що автор колись популярної в Україні “Історія Руссовъ” приймає тут Новгород Сіверський, куди ап. Андрій попав Десною; див. вид. 1846 р., ст. 4.

24) З Тверського Літопису.

25) Малишевський, ст. 37—39.

26) Митроп. Макарій: Історія Русской Церкви, т. I, вид. 3, ст. 195—200.

27) Малишевський, ст. 41.

кий; на Київських Горах стояли ноги його, й очі його Україну бачили, а уста благословляли, і насіння Віри він у нас насадив... Воїстину Україна нічим не менша від інших східніх народів, бо і в ній проповідував Апостол". 28) Цього Канона нашої Церкви жоден Собор не відкинув і досьогодні. А коли р. 1654-го митрополит Київський Сильвестр Косів стрічав московських бояр, він говорив їм, що в особі його вітає бояр св. Андрій Первозванний, що на цім місті провозвістив блиск великої Божої слави. 29)

Маємо ще й інші перекази про Ап. Андрія; напр. про стопи Ап. Андрія, що відбилися на великім камені на березі моря коло Херсона; маємо оповідання про те, що Дніпровий Неясницький поріг звався Андріївським, бо тут пробував Ап. Андрій, коли проходив до Києва; в Києві й тепер поширені перекази про Андрієвого Хреста, що його поставив на Горі сам Апостол, і Хреста цього навіть показують у Андріївській Церкві.

І інші народи часом претендують на те, що в них також перебував Ап. Андрій; так уже в IX в. склалося оповідання грузинське, що ап. Андрій проповідував у Грузії, і це цілком можливе; в XVII в. повстала легенда навіть у Польщі, ніби Ап. Андрій проповідував і в них, бож у давнину до Скифії належали й поляки. 30)

Така доля нашого оповідання про Ап. Андрія Первозванного, як основоположника Церкви Української. Чи ж справді можна рахувати Ап. Андрія садівничим Християнства в нас в Україні? Я такої думки, що безумовно можна. Апостол Андрій безумовно був і проповідував на нашій землі, плив і нашим Дніпром. І ті найперші християни, що їх навернув був до Христа св. Андрій, уже ніколи не переводилися в нас в Україні аж до офіційного охрещення її за князя Володимира року 988-го.

Слоконвічне передання про Апостола Андрія Первозванного, як осново-

28) Памятники Врем. Ком., т. I, 264—265; Київ, 1845 р.

29) И. И. Малышевский, ст. 44.

30) Е. Голубинский, ст. 32.

положника Української Церкви, має для українців величезне церковне й державне значення.

Уже з давнини по всіх християнських Церквах зацпилася думка, що ті Церкви, яких основоположниками були Апостоли, мають у Вселенській Церкві провідне значення й більшу славу. Думка така жива й досі. Ось чому Римська Церква всебічно розроблює легенду про Апостола Петра, як її основоположника, хоч наука доводить, що Апостол Петро Єпископом у Римі ніколи не був. Те саме робить і Церква Царгородська зо своїм дійсним основоположником, Андрієм Первозванним. Апостольського походження й інші Патріярхати. Стара Українська Православна Церква міцно трималася свого передання, що й вона заснована Апостолом, а тому вона Церква Апостольська, а до того й Первозванна.

Усі Апостольські Церкви мають уже з самого свого Апостольського походження повні права на автокефалію. Питання своєї незалежності, автокефалії стара Українська Церква ніколи не підіймала й не ставила гостро, бо ідеологічно була зв'язана з Царгородською Церквою єдністю того самого Апостольського повстання, а практично була Церквою незалежною, бо Царгород був за далеко щоб вмішуватися до внутрішніх справ.

Зовсім інша справа сьогодні: увесь український народ мріє про свою церковну автокефалію, як ступінь до незалежності й державної. На жаль, реально завжди буває навпаки: незалежність держави створює автокефальність її Церкви. У всякому разі автокефалія ніколи не приходить легко, але в нашій боротьбі за незалежність нашої Церкви Апостольське Андріївське передання може відіграти й відіграє першорядну роллю: **Українська Церква Апостольська, й уже тим самим автокефальна.** І саме це, Апостольське повстання нашої Церкви, є міцніше за всякі грецькі Томоси, які завжди змінні, як погода. І саме це дає Українській Церкві всі права стати не тільки Церквою автокефальною, але стати й Патріярхією.

Хто дав право Риму, Царгороду, Олександрії, Антіохії, Грузії й ін. стати Патріярхатами? Тільки їх Апостольське Повстання. Має це Апостольське повстання й Церква Українська, її "ма-

ти городів руських”, Київ в Україні! А маючи Апостольське повстання, має безсумнівне канонічне право стати Патріярхатом.

Величезне церковне, а тим самим і державне значення передання Апостола Андрія Первозванного, як основоположника Української Церкви, глибоко зрозуміла Москва, й рано його використала: справді стала п'ятою Патріярхією. Москва вперто забрала нашу стародавню назву Русь, вперто доводила своє Київське походження, вперто доводила й доводить, що українці й росіяни — це один народ. Самі українці обома руками допомагали в цьому Москві, й легко передали їй свою Церкву, — перший зробив це Богдан Хмельницький року 1654-го, навіть не питаючись Патріярха Царгородського, що був і нашим Патріярхом, а гетьман Самойлович та Мазепа покінчили цю справу... Таким чином п'ята Патріярхія, що канонічно належала Русі Київській, перейшла до Русі Московської! Щоб нас заспокоїти, витворили легенду про якусь Малу Русь, — майте свої права під крилами Русі Великої!...

Практично до кінця використавши славне передання про Андрія Первозванного, як основоположника Церкви на Русі, Москва сьогодні, устами своїх учених, вперто доводить, що Андріївське передання, — це тільки легенда. Робиться це для того, щоб вибити з-під ніг Української Церкви її найголовнішу основу незалежності.

Хто виступає проти стародавнього передання, що Апостол Андрій Первозваний — це основоположник Української Церкви, той виступає проти прав Українського Народу, проти всеукраїнської національної гордості!

Андріївське передання — це найміцніша підстава автокефалії Української Церкви, тому всі ми обов'язані боронити, зберігати й належно плекати це наше стародавнє передання!

Ось тому я, як Архієпископ-Митрополит Холмсько-Підляської Землі, запровадив додавати в церковних Богослужбових Відпустах: “...Святого славного й всехвального Апостола Андрія Первозванного, основоположника Української Церкви”... За мною пішли й інші. Цим додатком наше стародавнє Андріївське передання одержало всеукраїнське поширення.

27. І. 1949. † Іларіон.

ЖИТТЯ МИТРОПОЛИТАЛЬНОГО СОБОРУ В ВІННІПЕГУ.

Слово Істини не припиняє голосити Митрополит Іларіон.

В неділю 13-го лютого, в неділю промитника й фарисея, Митрополит виголосив Слово на тему: Покора, за таким змістом: Що таке покора. Покора до Бога, до старших, до батьків, до ближніх у потребі, до Божої Правди. Якою має бути покора. Вороги покори: Гордість і себелюбство. Велике значення покори в родині, в громаді і в державі.

В неділю 20-го лютого Митрополит виголосив своє Слово в Нью-Йорку, в Православній Церкві на Бронксі на тему: “Як жити на світі”.

В середу 2-го березня за соборним Молебнем перед початком I сесії Священного Собору Української Православної Митрополії Митрополит Іларіон виголосив у Карпаторуській Св. Миколаївській Церкві в Нью-Йорку на 10-ій вулиці Слово на тему: “Живімо любов'ю!”

В неділю 13-го березня в Православній Катедрі в Нью-Йорку на 4-ій вулиці Митрополит Іларіон виголосив Слово: “Живімо Правдою!” Св. Літургію служили зо своїм Духовенством три Архієреї: Митрополит Іларіон, Архієпископ Богдан і Єпископ Орест.

В неділю 20-го березня Митрополит Іларіон служив уже в Вінніпегу, і в своїм Соборі виголосив Слово на тему: Будівничі Української Церкви: Св. Володимир, князі, гетьмани, бояри, міщанство, селянство. Нове поєднання українських Церков в одну Митрополію.

Коляда 1949 року. Року 1949-го на Коляду зібрали на добудову свого Митрополитального Собору: 1) Хор під проводом п. Ф. Рекрута \$36.90 дол., 2) Група п.п. Коржик, Дудар, Крутяк, Хома \$119.50 дол., 3) Група п.п. Шат, Лехів, Шандарук і Бойко \$26, 4) п.п. Прасоль, Гелмич, Кузій, Кравчук \$30, 5) п.п. Шидловський, Конів, Бакун \$52.25, 6) п.п. Карпинський, Гаврилюк, Ковальчук, В. Гаврилюк \$237, 7) п.п. Генік, Шандарук, Дячек, Ковальчук П. \$33.25, 8) п.п. Дячек, Дудар, Сало П., Ковальчук Л. \$54.75, 9) п.п. Музичук, Юрчук, З. Данчак \$52, 10) п.п. Баб'як, Баляс, Хомляк, Стрийковський \$22.50, 11) п.п. Котельницький, М. Галенда \$56.25, 13) п.п. Кеверига К.

у Гранд-Понт \$21, 13) Недільна й Рідна Школа \$111.90, 14) Коляда в Соборі \$4, 15) На радіо прислано \$14. А всього разом заколядовано на добудову Митрополитального Собору 1171.30 дол.

Свято соборности відсвятковане було в Митрополитальному Соборі дуже врочисто 13-го лютого. Рано відбулася врочиста Літургія, яку служив Митрополит Іларіон з о. Протопресвітером Григорієм Метюком, а ввечері відбулася відповідна вокально-музичальна академія. На цій академії сильне слово-спогад виголосив Митрополит Іларіон, який, як професор Іван Огієнко, тоді Міністр Освіти, з доручення Ради Міністрів і Директорії склав програму Свята Соборности 22 січня 1919-го року і керував повним виконанням програми. Присутні з напруженням вислухали цього викладу, почувши зовсім невідомі цікаві факти, в пресі ще не оголошені. Багато осіб просили Митрополита, керівника Свята Соборности в Києві 1919-го року, видрукувати свої спогади про це.

Вечір на честь Наталі Кобринської відбувся в Соборі 15-го лютого. Відповідного реферата прочитала п. Іванчук.

Чайне прийняття, як звичайно, врядило Сестрицтво Митрополитального Собору 20 лютого в неділю ввечері. Було чимало новоприбулих емігрантів.

Пам'ять Лесі Українки вшанувало Митрополитальне Сестрицтво відповідним Концертом. Відповідний реферат прочитала п. М. Кушнірик. На цьому концерті вперше виступав Жіночий Хор Митрополитального Сестрицтва.

Пущення. В неділю 6-го березня Митрополитальне Сестрицтво врядило Пущення. На зібрані кошти будуть куплені дарунки для роздачі хворим по шпиталях на Великдень.

Концерт у галі Митрополитального Собору відбувся в неділю 6-го березня на Пущення. Під керуванням М. Дударя виконані були українські національні танки.

Панахиду за спокій душі Тараса Шевченка відслужив і відповідне Слово виголосив о. Протоп. Григорій Ме-

тук в неділю 13-го березня по Св. Літургії.

Шевченківська Академія. В неділю 13-го березня в галі Митрополитального Собору відбулася широка музичально-вокальна академія, присвячена пам'яті Тараса Шевченка. Виступали Хори: Митрополитальний мішаний під управою Ф. Рекрута, чоловічий хор "Бояна" під управою п. Ів. Керелюка й хор Шкільний під управою п. Г. Юзвишин. Святковий реферат виголосив д-р Ю. Мулик-Луцик. Багато було співів і декламацій, все своїми Соборними силами.

Весняний Контестовий Базар при Митрополитальному Соборі відбудеться 2, 3 і 4 червня цього року. Контестантки панночки: Галя Гаврилюк, (Мирослава Пилипчук і Емілія Носата. Випущені Базарові Контестові Книжки по 1 дол. за кожна. Багато різних нагород. Увесь прибуток — на добудову Митрополитального Собору. Закликаємо все наше громадянство широко відгукнутися й підтримати цей Контестовий Базар!

"Кошикова Вечірка" на честь трьох Соборних Контестанток відбулася в суботу 19-го березня ввечері, в галі Митрополитального Собору. Молодь мило бавилась.

Збори в Митрополитальній Палаті. В неділю 20-го березня Митрополит Іларіон запросив до себе Управу й голів усіх Митрополитальних установ Собору, і розповів зібраним про поєднання Українських Церков.

Поминальні суботи. Щосуботи протягом Великого Посту відбуваються Богослуження й Панахиди за спочилих соборян і соборянок та їх сродників.

Сповідь відбувається в Митрополитальному Соборі щосуботи по Всеночній й щонеділі о годині 9-ій вранці перед Службою Божою.

Жіночий Хор. При Митрополитальному Соборі заклався Жіночий Хор Соборного Сестрицтва. Хором керує панна Галина Юзвишин.

Школа Танків працює при Галі Митрополитального Собору. Українських національних танків навчає п. М. Дудар.

НОВІ КНИЖКИ.

Просимо прислати нові книжки на рецензію!

Іван Багрянйй: Розгром. Повість — вертеп. 1948, В-во "Прометей", 125 ст.

Теодосій Осьмачка: Поет. Поема на 23 пісні, 154 ст.

Тодось Осьмачка: Старший боярин. 1946 р., В-во "Прометей". 116 ст.

Микола Зеров: Sonnetarium. В-во "Орлик". 1948 р. 196 ст.

Юрій Тищенко: Друкарство. Порадник для робітників пера й друку. Кіль-Корюген, 1948 р. 90 ст.

Лис Микита. Календар на рік 1949-ий.

Ігор Качуровський: Над світлим джерелом. Поезії (1945-1947). Зальцбург, 1948 р., 88 ст.

ВИДАВНИЦТВО "НАША КУЛЬТУРА"

Досі вийшли такі твори Митрополита Іларіона (Проф. Д-ра Ів. Огієнка) в Видавництві "Наша Культура": 1. Легенди Світу, 75 ц. 2. Марія Єгиптянка, поема, 75 ц. 3. На Голготі (Страждання Українського Народу), поема, 75 ц. 4. Туми, поема, 20 ц. 5. Бережімо все своє рідне! 20 ц. 6. Приєднання Церкви Української до Церкви Московської 1686 р. 30 ц. 7. Прометей, поема, 30 ц. 8. Народження Людини, філософська містерія на п'ять дій. 50 ц.

Ціни зазначені з пересилкою. Випишіть ці твори!

Новоженням подарунок, це книжечка: "Бережімо все своє рідне!" Ціна 20 ц.

"Слово Істини", народній християнський місячник, ідеологічного значення. Річна передплата 2.50 дол. Випи-

шіть річник за 1948 рік, по 2.50 за річник з пересилкою.

Адреса для висилки передплати: "Nasha Kultura". 804 Magnus Ave., Winnipeg, Manitoba, Canada.

"СЛОВО ІСТИНИ".

"Слово Істини", від самого свого початку, ще від листопада 1947-го року, коли появилoся перше його число, сіє цю всьому українському світові правдиве Слово Божої Істини, щоб глибше виявити церковну Божу Правду та українську церковну ідеологію. Щоденно до Редакції приходять листи зо всіх сторін світу, і в них завжди просять вияснення та науки. І скільки "Слово Істини" в силах, постільки воно служить Українському Народові та Його Церкві й невтомно сіє Слово Істини.

Звертаємося до всіх: 1. Допоможіть Видавництву добровільними датками на Видавничий Фонд!

2. Просимо полатити всю свою залеглу передплату з минулого року!

Адреса: "Slowo Istyny", 804 Magnus Ave., Winnipeg, Man., Canada.

ДО НАШИХ ЧИТАЧІВ ТА ПРИХИЛЬНИКІВ.

Закликаємо все Українське Громадянство до масової передплати наших видань!

Просимо приєднувати нам нових передплатників!

Кому ми досі висилали свої видання без передплати, просимо негайно внести її!

Просимо полатити всю свою залеглу передплату!

На Фонд Видавництва п. Йосиф Сичило зложив 3.50 дол. Сердечна подяка!